

ВАНРЕДНА ВИЈЕЋА СУДОВА КАМБОЏЕ: НАДЛЕЖНОСТ И ПОСТУПАК

doi: 10.7251/GPF1335009S

***Апстракт:** Аутор у раду анализира неке од специфичности Ванредних вијећа судова Камбоџе. Значајна пажња поклања се надлежностима Ванредних вијећа и међународним кривичним дјелима садржаним у Закону о оснивању Ванредних вијећа судова Камбоџе (геноцид, злочини против човјечности и ратни злочини). Исто тако, у раду се наводе и неке карактеристике везане за тип поступка, изворе и начела Ванредних вијећа. С тим у вези, предмет пажње су начело законитости, индивидуална кривична одговорност, прихватљивост доказа и терет доказивања и учесници у поступку пред Ванредним вијећима (окривљени, бранилац окривљеног и оштећени), те посебни видови сарадње између Ванредних вијећа и Краљевине Камбоџе. У централном дијелу рада аутор анализира и коментарише ток поступка пред Ванредним вијећима који обухвата припремни поступак, главни претрес, жалбени поступак и ревизију правноснажне пресуде.*

***Кључне ријечи:** надлежност, међународна кривична дјела, окривљени, истрага, главни претрес, доказ.*

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Споразум потписан између Уједињених нација и Владе Краљевине Камбоџе, од 6. јуна 2003. године¹, односно Закон о

---

*Академик проф. др Миодраг Н. Симовић потпредсједник Уставног суда Босне и Херцеговине и редовни професор Правног факултета у Бањој Луци.

¹ У даљњем тексту: Споразум.

оснивању Ванредних вијећа судова Камбоџе², који је ступио на снагу 10. августа 2001. године, садрже низ специфичности којих до сада није било код других међународних *ad hoc* трибунала. Ванредна вијећа³ су дио правосудног система Камбоџе, и то као независан (ванредни, посебан) субјект. ЕССС примјењују и камбоџанско и међународно право. Комплетан ток поступка пред ЕССС се одвија по камбоџанском процесном праву, које припада континенталном типу права, јер се развијало под утицајем француске правне школе, пошто је Камбоџа дуго била једна од француских колонија.

2. НАДЛЕЖНОСТ ВАНРЕДНИХ ВИЈЕЋА

Споразумом, односно Законом дефинисано је да су ЕССС једина стварно надлежна „...за привођење и суђење високим лидерима Демократске Кампуџије и оних који су најодговорнији за злочине и тешке повреде камбоџанског Кривичног законика, међународног хуманитарног права и обичаја и конвенција признатих у Камбоџи који су почињени у периоду од 17. априла 1975. до 6. јануара 1979. године“ (члан 1 Споразума).

Чланом 3 Споразума ЕССС су надлежна за повреде Кривичног законика Камбоџе из 1956. године (убиство, мучење и религиозни прогон), а казне по овим кривичним дјелима су ограничене на максимално доживотну казну затвора.⁴ ЕССС су такође надлежна за повреде међународног хуманитарног права и обичаја и конвенција признатих у Камбоџи, и то: злочин геноцида (члан 4), злочин против човјечности (члан 5), ратни злочин (члан 6), уништавање културних добара на основу Хашке конвенције о заштити културних добара у случају оружаног сукоба из 1954. године (члан 7) и злочине против међународно заштићених лица на основу Бечке

---

² У даљњем тексту: Закон.

³ У даљњем тексту: ЕССС.

⁴ Кривични законик Камбоџе из 1956. године је предвиђао и смртну казну која је укинута Уставом Камбоџе из 1993. године. У Камбоџи се се сада примјењује Criminal Code of the Kingdom of Cambodia - 30 Nov 2009.

Миодраг Н. Симић

ВАНРЕДНА ВИЈЕЋА СУДОВА КАМБОЏЕ: НАДЛЕЖНОСТ И ПОСТУПАК

конвенције о дипломатским односима из 1961. године (члан 8 Закона). Ни један други суд на територији Камбоџе (редован или посебан) не може бити надлежан за ову врсту кривичних дјела.

У погледу временске надлежности ЕССС, она је изричито ограничена на кривично гоњење и суђење за злочине почињене у периоду од 17. априла 1975. до 6. јануара 1979. године. ЕССС нису надлежна за истрагу и кажњавање починилаца ових злочина која су извршена прије или после тог временског периода. Ова временска одредница је постављена из политичких разлога. Камбоџа има „крхко“ демократско друштво, које ће још дуго „видати“ ране од вишедеценијског оружаног сукоба на њеној територији (од грађанског рата и оружаних сукоба са другим државама).

У контексту личне, тј. персоналне надлежности, ЕССС имају надлежност да суде физичким лицима, и то „...високим лидерима Демократске Кампуџије и онима који су најодговорнији за злочине и тешке повреде...“. Претресно вијеће је већ на свом првом суђењу морало као прејудицијално питање да ријеша да ли се оптужени Каинг Гуек Еав (алијас „Холанђанин“) у том поступку може подвести под „најодговорнији за злочине и тешке повреде“, и то као зајеник секретара и секретар кампа С-21.

3. МЕЂУНАРОДНА КРИВИЧНА ДЈЕЛА САДРЖАНА У ЗАКОНУ О ОСНИВАЊУ ВАНРЕДНИХ ВИЈЕЋА СУДОВА КАМБОЏЕ

Карактеризација међународних кривичних дјела у Закону је прилично вјерна копија Римског статута Међународног кривичног суда..

Геноцид. Члан 4 Закона дефинише злочин геноцида тако што утврђује да су ЕССС надлежна да изведу пред суд све осумњичене који су починили злочине геноцида као што је дефинисано у Конвенцији о спречавању и кажњавању злочина геноцида из 1948. године, а који су почињени у периоду од 17. априла 1975. до 6. јануара 1979. године. Акти геноцида, који не могу застарјети, значе све

оне радње почињене са намјером да се уништи, у цијелости или дјелимично, национална, етничка, расна или вјерска група као таква: убиство чланова групе; наношење тешке тјелесне или душевне повреде припадницима групе; намјерно наметање припадницима групе таквих животних услова срачунатих да доведу до њеног физичког уништења, у цијелости или делимично; мјере усмјерене на спречавање рађања у оквиру групе; принудно премјештање дјете из једне групе у другу. Сљедеће радње биће кажњиве по овом члану: покушај извршења дела геноцида, удруживања ради вршења геноцида и учествовање у актима дјела геноцида.

Дефиниција геноцида према члану 4 Закона је скоро идентична оној у члану 6 Римског статута Међународног кривичног суда, који обухвата дефиницију из Конвенције о спречавању и кажњавању злочина геноцида из 1948. године. Члан 4 Закона такође предвиђа кажњавање покушаја, као и саучесништва у геноциду од саизвршилаца.⁵

Злочини против човјечности. У члану 5 Закона предвиђена је обавеза ЕССС да изведу пред суд све осумњичене који су починили злочине против човјечности током периода од 17. априла 1975. до 6. јануара 1979. године. Злочини против човјечности не застарјевају и односе се на дјела почињена као дио распрострањеног или систематског напада упереног против цивилног становништва, на националној, политичкој, етничкој, расној или вјерској основи, као што су: убиства, истребљење, поробљавање, депортација, затварање, мучење, силовање, прогон на политичкој, расној и вјерској основи и друга нехумана дјела.

Члан 5 став 2 Закона обухвата истребљење, поробљавање, депортације, прогоне и друга дјела као конститутивне елементе злочина против човјечности без икакве дефиниције ових термина, било у самом члану или у било којој другој одредби овог закона. Закон не наводи злочин апартхејда, као ни принудни нестанак лица.

---

⁵ Камбоџански Кривични законик из 1956. године није познавао злочин геноцида у смислу члана 6 Римског статута, него је само дозвољавао гоњење појединачних, изолованих аката.

Римски статут у члану 7 садржи више детаља у том погледу. Дефинисани су истребљење, поробљавање, депортације и прогони Друга дјела су дефинисана као „намјерно nanoшење тешке патње или тешке повреде тијела или душевног или физичког здравља“. Осим тога, измјене и допуне Закона не користе дефиницију мучења наведену у члану 7 Римског статута.

Ратни злочини. Ратни злочини су одређени чланом 6 Закона. ЕССС су надлежна за све осумњичене који су починили или наредили извршење тешких повреда Женевских конвенција од 12. августа 1949. године, као што су дјела против лица или имовине заштићених одредбама ове конвенције, а која су почињена у периоду од 17. априла 1975. до 6. јануара 1979. године: намјерно убијање; мучење или нечовјечно поступање; намјерно nanoшење великих патњи или тешких повреда тијела или здравља; разарање и тешка оштећења имовине које није оправдано војном нуждом, а изведено је противправно и безобзирно; присиљавање ратног заробљеника или цивила да служи у снагама непријатељске силе; намјерно лишавање ратног заробљеника или цивила њиховог права на правичан и редован судски поступак; противправна депортација или премјештање или противправно затварање и узимање цивила као таоца.⁶ Такође, не постоје дефиниције ових термина, било у самом члану или у било којој другој одредби овог закона.

Злочин агресије је као међународно кривично дјело дефинисан у Римском статуту, али се не спомиње у Закону ни у Споразуму.

4. ТИП ПОСТУПКА, ИЗВОРИ И НАЧЕЛА ЕССС

Тип поступка. Римским статутом је кривични процес пред Међународним кривичним судом (ИСС) углавном изграђен и дефинисан на моделу акузаторског кривичног поступка, правног спора двије странке (тужиоца и оптуженог) пред судом, при чему је на тужиоцу иницијатива за покретање и одржавање поступка, те прикупљање и извођење доказа. Акузаторки тип поступка је основ и за

⁶ Ова одредба се може упоредити са другим ставом члана 8 Римског статута.

међународне трибунале за бившу Југославију (ICTY) и за Руанду. У вези са поступком пред ЕССС, Законом и Споразумом дефинисано је да се ток овог поступка регулише камбоџанским процесним правом које је најближе мјешовитом типу, односно континенталном праву, јер вуче коријене (као некадашња француска колонија) из француске правне школе. ЕССС примјењују у свом раду, на основу Споразума, прије свега, Закон и Унутрашња правила⁷, која су у складу са камбоџанским кривичним правним системом.⁸

Поступак пред ЕССС мора бити, прије свега, правичан и контрадикторан, како би се сачувао баланс и једнакост права странака. Тиме се гарантује одвајање органа који су надлежни за кривично гоњење учинилаца кривичних дјела и органа који су одговорни за доношење одлуке. Такође, поступак мора бити такав да гарантује правну сигурност свих учесника у поступку, бити транспарентан (начело јавности) и окончан у разумном року.

Начело законитости. Принцип легалитета је једно је од основних начела међународног кривичног права и важан је дио многих међународних аката, као што су Универзална декларација о људским правима⁹ (члан 11) и Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода¹⁰ (члан 7). Ово начело обично се изражава у латинској формулацији *nullum crimen, nulla poena sine lege*. Оно значи да нико не може бити кажњен за неко понашање ако прије него што је предузето није било законом предвиђено као кривично дјело и за њега није била законом прописана казна. Поштовање начела законитости, како је потврдила и међународна пракса, подразумева да је кривично дјело за које се терети осумњичени довољно јасно и да је закон који предвиђа такву

---

⁷ Усвојена 12. јуна 2006. године, промијењена осам пута. Ова правила детаљно разрађују унутрашњу организацију (Канцеларије управе, судска полиција и истражитељи, дужности и обавезе особља) и кривични поступак пред ЕССС.

⁸ Краљевина Камбоџа је морала да измијени и допуни и свој Кривични законик и усклади га са Споразумом и Законом. У члану 688 Кривичног законика Камбоџе је унијета одредба да ће у случају сукоба Закона и Кривичног законика Камбоџе - предност имати правила установљена у Закону.

⁹ Од 10. децембра 1948. године.

¹⁰ Од 4. новембра 1950. године.

одговорност био довољно доступан за осумњиченог у критично вријеме, тј. у вријеме извршења кривичног дјела.

Посебно је важно истаћи сегмент овог начела који се тиче забране ретроактивне примјене закона, тако да ЕССС примјењује Кривични законик Камбоџе из 1956. године који је био на снази како после проглашења Устава Кмерске Републике 1972. године, тако и након проглашења Устава Демократске Кампуџије из 1976. године. Самим тим, био је примјењив и у критичном периоду од 17. априла 1975. до 6. јануара 1979. године. У односу на међународно кривично право, ЕССС користи међународне изворе који су били установљени до тог периода.

Индивидуална кривична одговорност. Члан 29 Закона одређује да сваки осумњичени који је планирао, подстицао, помагао и подржавао или починио злочине наведене у чл. 3—8 овог закона — биће индивидуално одговоран за злочин. Положај или чин било ког осумњиченог не ослобађа такво лице кривичне одговорности или ублажавања казне. Чињеница да су неку од радњи из чл. 3—8 овог закона починили подређени, не ослобађа надређеног личне кривичне одговорности ако је надређени имао ефективну команду и контролу над починиоцима таквих дјела или као надређени знао или имао разлога да зна да се подређени припрема да почини таква дјела и није предузео неопходне и разумне мјере да спријечи таква дјела или да казни починиоце. Чињеница да су осумњичени дјеловали на основу налога Владе Демократске Кампуџије или надређеног, не ослобађа осумњиченог индивидуалне кривичне одговорности.

Међународно кривично право познаје само субјективну одговорност, засновану на кривици, не и објективну одговорност без кривице, исто као што познаје индивидуалну, а не и колективну кривичну одговорност. Индивидуална кривична одговорност подразумијева да појединац може одговарати само за своје поступке, не и за поступке неког другог лица или организације чији је био члан.

ЕССС се баве само индивидуалном кривичном одговорношћу и немају надлежност да расправљају о одговорности држава

или народа. С тим у вези, ЕССС не могу судити ни правним лицима (нпр. Комунистичкој партији Кампућије), за разлику од Нирнбершког трибунала који је могао да суди и правним лицима.

Прихватљивост доказа и терет доказивања. То питање регулише члан 87 Унутрашњих правила, који утврђује да уколико овим правилима није другачије одређено, сви докази су прихватљиви, као и да ће одлука суда ЕССС бити заснована само на доказима који су изведени пред судским вијећем и подвргнути су испитивању. Доказе могу предложити одбрана окривљеног и заједнички тужиоци, као и лица која се у поступку прихваћена од суда као оштећена лица.

Списи се не сматрају доказима док се не доставе судском вијећу и прочитају. Такав спис мора задовољити одређене услове релевантности и доказне вриједности.¹¹ Уз то, судско вијеће може одбити захтјев, поднијет од тужиоца или адвоката одбране или оштећених за извођењем одређеног доказа - ако утврди да су ти докази ирелевантни или се понављају.

Докази у виду снимљених изјава које су дате под принудом или пријетњом, као и кад је лице подстицано од неког трећег лица да нешто изјави, нису прихватљиви пред судским вијећем (члан 21 Унутрашњих правила). Доказну вриједност сваког појединачног доказа на крају оцјењује судско вијеће.

Једно од основних процесних начела кривичног поступка се налази у члану 21 Унутрашњих правила - право окривљеног да се сматра невиним све док његова кривица не буде установљена. Самим тим, терет доказивања оптужбе је на заједничким тужиоцима. Чланом 87 Унутрашњих правила утврђује се као услов да би се осудио окривљени - да судско вијеће мора бити убијеђено у кривицу окривљеног „ван разумне сумње“.¹² То значи да ако се код судског вијећа при оцјени неког од доказа јави било каква сумња у кривицу окривљеног, такви докази ће се тумачити у његову корист.

---

¹¹ Прибављање у разумном року, немогућност потврде чињеница, значај навода и сл.

¹² Енг. *beyond a reasonable doubt*.

5. УЧЕСНИЦИ У ПОСТУПКУ

У основне субјекте поступка пред ЕССС спадају: (1) судије који врше функцију вођења поступка и пресуђивања кривичне ствари; (2) заједничке истражне судије, којима припада функција истраге, (3) заједнички тужиоци, који врше функцију кривичног гоњења и оптужења, (4) окривљени, лице којем се на терет ставља кривица за одређено дјело и (5) оштећени, као лице које се придружује гоњењу окривљеног лица.

Окривљени. Окривљени је физичко лице за које постоји основана сумња да је починило злочин као високи лидер режима Демократске Кампуџије или као један од оних који су најодговорнији за злочине почињене у периоду од 17. априла 1975. до 6. јануара 1979. године на територији Камбоџе (члан 1 Споразума). Он је процесна странка у поступку која се мора заштитити од других (уплитања државе или трећих лица) и коме су призната сва права и обавезе које су прописане у чл. 14 и 15 Међународног пакта о грађанским и политичким правима - од претпоставке невиности док не буде правоснажно осуђен пред судом; право на тумача; право на браниоца кога он жели и довољно времена и могућности за припрему одбране (право на бесплатну правну помоћ, ако нема средстава да је плати); да му буде суђено без одлагања; да испита доказе како оне који су против њега, тако и оне који иду у његову корист, као и да не може бити приморан да свједочи против себе или да призна кривицу (члан 13 Споразума). Подразумијева се да ће окривљени у току цјелокупног трајања поступка у потпуности бити равноправан са својим процесним противником. Принцип да окривљени има право да се брани сам, није дефинисан ни у Споразуму, нити у Закону.

Бранилац окривљеног. Сваки окривљени има право на браниоца (адвоката) по сопственом избору. Окривљени који нема средстава да сам плати браниоца, има право да му се додијели, преко Одејека за подршку одбране¹³, бранилац по службеној дуж-

---

¹³ Овај одсек је образовала Канцеларија за управу (члан 11 Унутрашњих правила).

ности. Накнаду браниоцу ће у том случају исплатити Канцеларија за управу.

Бранилац слободно и независно врши своју функцију у складу са Споразумом, Законом, камбоџанским законом о статусу адвоката и признатим стандардима и етиком адвокатске професије (члан 21 Споразума). О условима које требају испунити браниоци нема посебних одредби у Споразуму и Закону. Споразум се позива на камбоџански закон о статусу адвоката, а тек се Унутрашњим правилима дефинише да сваки бранилац мора бити члан Адвокатског удружења Краљевине Камбоџе. Осим тога, у Унутрашњим правилима тачно се набрајају и услови које мора испунити једно лице да би било адвокат у поступку пред ЕССС: мора имати завршен правни факултет, бити члан адвокатске коморе у држави чланици Уједињених нација, да има најмање десет година радног искуства у кривичном поступку (као адвокат, тужилац, судија или у неком другом својству) и да течно говори кмерски, енглески или француски језик. Ако је ангажован страни адвокат, он ће радити са једним домаћим адвокатом и заједнички ће иступати пред ЕССС (члан 22 Унутрашњих правила).

Однос браниоца и окривљеног почива на обостраном повјећењу, тајности њихове комуникације и преписке. Забрањено је комуникацију између окривљеног и његовог браниоца снимати, слушати или је копирати. Адвокати ће се у вршењу својих дужности држати општеприхваћених етичких стандарда у правној струци. Они имају обавезу да промовишу правду и поштено и ефикасно суђење. Браниоци, домаћи или страни, имају право да ангажују правне тимове који ће им помоћи у њиховом раду. Осим тога, у члану 21 Споразума и члану 43 Закона регулише се имунитет браниоца, и то тако да се забрањује хапшење или притварање браниоца, запљена његових личних ствари, неповредивост докумената који су у вези са поступком и неопходни су за обављање његове функције, као и имунитет од кривичног или грађанског поступка у погледу изговорених или писаних ријечи и радњи које је извршио као бранилац окривљеног.

Бранилац, а то правило важи и за тужиоце може у било које вријеме, у току радног времена ЕССС, да добије копије списка предмета, као и да има увид у предмет и доказе, уз обавезан надзор чиновника ЕССС (члан 86 Унутрашњих правила). Поред тога, истражне судије или судско вијеће могу у сваком дијелу поступка упозорити или на други начин санкционисати понашање адвоката, ако се његово понашање сматра увредљивим или таквим да злоупотребава или опструише поступак. Такво недолично понашање адвоката ће се пријавити Адвокатском удружењу Краљевине Камбоџе.

Оштећени и њихова заштита. За разлику од Римског статута и Статута ИСТУ гдје не постоји појам оштећеног, кривично процесно право Камбоџе познаје појам оштећеног (наводи се и под појмом - цивилна страна). Појединци који би свједочили пред ЕССС као преживјели из кампа С-21, придружили би се, последице испитивања, као цивилне странке, оптужници и тиме би жртва постала странка у поступку, тј. јавила би се у поступку као оштећени. Да би се таква лица јавила у поступку као оштећени, морају им нека лична права бити повријеђена кривичним дјелом окривљеног лица и да су усљед тога претрпјела неке физичке, материјалне или психолошке повреде.

Оштећени, с једне стране, подржавају кривично гоњење окривљеног, а, са друге стране, стичу право да траже морално и материјално обештећење за претрпљене повреде нанијете од окривљеног (чл. 23 и 23*bis* Унутрашњих правила). ЕССС имају овлашћење да наложе заплену и одузимање имовине осуђеног лица, као и да утврде репарацију, укључујући, између осталог, компензацију и рехабилитацију оштећених.

Посебна пажњу ЕССС посвећује оштећеним који се јављају у функцији свједока. (члан 23 Споразума и члан 33 Закона). Оштећеним се гарантује заштита идентитета док свједоче, најчешће искључењем јавности и сведочењем „у камеру“.¹⁴ Прикривање иден-

---

¹⁴ Свједочење „у камеру“ значи да свједоци не морају бити у судници док свједоче, него у другој просторији и повезани са судницом видео везом (у директном преносу), тако да не морају имати било какав, па ни визуелни контакт са окривљеним.

титета могу одредити тужилац, истражни судија или вијеће, и то у било ком стадијуму поступка, а на захтјев оштећеног или по властитој иницијативи. Заштита оштећених се „не ограничава“¹⁵ на само ова два вида заштите.

Помоћ оштећеним пружа Канцеларија за управу ЕССС, и то преко Одсјека за подршку жртвама (чл. 12 и 12*bis* Унутрашњих правила). Оштећени имају право на адвоката који ће им пружити помоћ у поступку, кога могу сами ангажовати или уз помоћ Одсјека - ако немају материјалних могућности да га ангажују.

5. ПОСЕБНИ ВИДОВИ САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ ЕССС И КРАЉЕВИНЕ КАМБОЏЕ

У члану 25 Споразума су дефинисане посебне обавезе Краљевине Камбоџе према ЕССС. Краљевина Камбоџа мора спровести (без непотребног одлагања) сваки захтјев за помоћ или наредбу ЕССС, заједничких истражних судија или заједничких тужилаца о питању идентификације и локације лица која су неопходна за даље поступање пред ЕССС, хапшење или притварање лица, као и трансфер окривљеног од притворске јединице до ЕССС. Притворска јединица у којој су смјештени окривљени је под надлежношћу Краљевине Камбоџе. Осим тога, Краљевина Камбоџа је дужна да неизоставно и без непотребног одлагања, по претходном захтјеву, преда ЕССС сву документацију коју посједује, а која је од значаја за одређени поступак.

6. ТОК ПОСТУПКА

Припремни поступак. Поступак започиње отварањем прелиминарне истраге од заједничких тужилаца, по сопственој иницијативи или на основу информација добијених од било које институције, укључујући и Владу Краљевине Камбоџе, органе Уједињених нација, односно невладиних организација (члан 23 Закона). У прелиминарној истрази се, с једне стране, утврђује да ли

---

¹⁵ Енг. but not be limited to - члан 23 Споразума и члан 33 Закона.

докази који постоје упућују на то да су злочини који су извршени у надлежности ЕССС, а, са друге стране, истрага идентификује потенцијалне осумњичене и свједоке. Ако заједнички тужиоци сматрају на основу прикупљених доказа да извршени злочини спадају у надлежност ЕССС, састављају уводну пријаву¹⁶ која садржи назив кривичног дјела, чињенице које указују на његово извршење, као и доказе прикупљене у прелиминарној истрази, наводећи поименично окривљене и свједоке које треба испитати, извјештај са увиђаја и сл.

Послије подношења уводне пријаве, истрагу у предмету у потпуности преузимају заједничке истражне судије и тај дио поступка сличан је континенталном европском поступку.¹⁷ Они испитују чињенице и провјеравају доказе наведене у уводној пријави. Заједнички истражне судије ће користећи своја овлашћења гонити свако лице против кога постоје јасни и досљедни докази, који указују на то да је то лице кривично одговорно за извршење кривичног дјела из уводне пријаве. Заједничке истражне судије су у обавези да истраже све доказе, били они у корист или на штету окривљеног.

Заједничке истражне судије могу предузети било коју истражну радњу погодну за утврђивање истине, као што су: испитивање осумњичених лица, разговор са жртвама и свједоцима, преузимање и прикупљање физичких доказа, тражење стручног мишљења и тумачења о одређеним питањима, спровођење истраге на лицу мјеста, предузимање одговарајућих мјера да би се обезбиједила сигурност потенцијалних свједока и тражење информација и помоћи од свих извора који се сматрају прикладним. Ако у току истраге заједничке истражне судије дођу до нових доказа и чињеница, они ће о томе обавијестити заједничке тужиоце (пошто се истрага може водити само у оквиру онога што је дефинисано уводном пријавом) - да би тужиоци доставили допунску пријаву и

¹⁶ Енг. Introductory Submission.

¹⁷ Код континенталног поступка оправдава се постојање истражног судије чињеницом да је независни суд најбољи гарант заштите грађанских права и слобода и да је истражни судија у исто вријеме најобјективнији истражитељ.

тако проширили истрагу и на те нове доказе и чињенице. Заједничким истражним судијама на располагању стоје и мјере ради обезбјеђења присуства окривљеног, од најтеже - то је притвор, до оних којима се може обезбиједити и присуство свједока, а то су позив и довођење.

Кад заједничке истражне судије сматрају да истрага треба бити закључена, о томе ће обавијестити све странке и њихове адвокате, који имају рок од 15 дана да затраже додатне истражне радње. Образложену одлуку о одбацивању таквих захтјева донијеће претресно вијеће, а у случају усвојеног захтева - наставиће се са истражним радњама. По истеку овог рока или у случају одбијања захтјева, заједничке истражне судије достављају списе предмета заједничким тужиоцима и претресном вијећу.

Заједничке истражне судије ће одбацити „случај“ ако почињаци ових дјела нису идентификовани, ако нема довољно доказа против оптуженог лица и ако се ради о кривичном дјелу које не спада у надлежност ЕССС. С друге стране, по завршетку истраге, заједнички тужиоци ће на основу прикупљених доказа припремити оптужницу ако има довољно доказа против оптуженог лица и кривична дјела спадају у надлежност ЕССС.¹⁸

Послије подизања оптужнице, слиједи фаза преиспитивања оптужнице, као обавезне судске контроле оптужнице, која је у надлежности претресног вијећа.¹⁹ Ово вијеће може: оптужницу потврдити (у цијелости или у појединим тачкама²⁰), одбацити оптужницу (у цијелости или по појединим тачкама), тражити од тужиоца да допуни оптужницу или само неке тачке додатним материјалом или одгодити преглед оптужнице како би тужиоцу дао времена да измијени оптужницу. Одлука претресног вијећа зависи од тога да ли се сматра да има довољно елемената да би се отворио главни претрес.

---

¹⁸ Оптужница садржи идентитет оптуженог, опис материјалних чињеница и њихову правну квалификацију, као и природу кривичне одговорности. Оптужени и његова одбрана, као и оштећени се обавјештавају о оптужници.

¹⁹ Не само судије првостепеног вијећа, како је нпр. у случају ICTY.

²⁰ Од тренутка потврде оптужнице заједничке истражне судије немају више никакву улогу у поступку.

Главни претрес. Он се држи у сједишту суду у Пном Пену, главном граду Краљевине Камбоџе. Претресно вијеће је дужно да обезбиједи коректно и брзо вођење кривичног поступка, уз пуно поштовање права оптуженог, као и заштите жртава и свједока у поступку. Главном претресу предједава судско вијеће које чини пет судија.²¹

Главном претресу присуствују оптужени и бранилац, тужилац, оштећени и тумач. Суђење је јавно и могу му присуствовати представници страних држава, медија (националних и међународних), као и представници невладиних организација. Изузетак од начела јавности постоји када судско вијеће утврди да би јавност могла да нашкоди интересима правде. Разлози који су довели до затварања сједнице вијећа за јавност морају бити у складу са постојећим процедурама (члан 34 Закона).

Главним претресом руководи предсједник претресног вијећа. Он саслушава оптуженог, свједоке и вјештаке²² и даје ријеч члановима вијећа, тужиоцу и оштећеном, као и осталим лицима која учествују у поступку.

Поступак отпочиње читањем оптужнице. Затим се утврђује да ли је оптужени разумио оптужницу и да ли су поштована сва права оптуженог.

Као свједоци се могу појавити физичка лица са навршених 14 година. Они имају обавезу да положи заклетву пред судским вијећем. Свједочење може бити обављено и путем аудио или видео линка и при томе се могу користити заштитне мјере да се не би открио идентитет свједока (члан 29 Унутрашњих правила). Крајња мјера јесте затворена сједница вијећа, на којом ће свједочити заштићено лице.

---

²¹ Од тога је троје камбоџанских судија из чијих редова је и предсједник вијећа и двоје међународних судија.

²² Стручњак који пристаје да буде именован за вјештака, полаже заклетву пред судом. На главном претресу вјештак свој налаз из извјештаја излаже пред претресним вијећем и странкама у поступку.

Приликом саслушања оптуженог, као и саслушања свједока и вјештака, питања ће им прво постављати предсједник судског вијећа и остале судије у вијећу. Заједнички тужиоци и адвокати питања могу постављати уз допуштење предсједника вијећа (чл. 90 и 91 Унутрашњих правила).

Послије завршеног доказног поступка и завршних говора странака, браниоца и оштећених, претресно вијеће се повлачи на вијећање и гласање, на коме може бити присутан и тумач.

Судско вијеће ће тежити да одлука буде једногласна. Међутим, ако то није могуће, за осуду мора гласати најмање четири од пет судија у вијећу (члан 14 Закона). Ако претресно вијеће сматра да дјела наведена у оптужници нису доказана или да оптужени није крив, изрећи ће ослобођајућу пресуду. Уз изреку о кривици и казни, пресуда мора садржати и издвојена мишљења о неслагању судија.

Жалбени поступак. Жалбу могу изјавити окривљени и његов бранилац, заједнички тужиоци и лица која су добила од суда својство оштећених у поступку. Објавештење о жалби против пресуде претресног вијећа подноси се у року од 30 дана од изрицања пресуде. То је, у ствари, најава жалбе од странке која је незадовољна првостепеном пресудом. Жалба се подноси у року од 60 дана од дана подношења обавјештења о жалби. Члан 104 Унутрашњих правила допушта жалбу због: грешке у примјени правног питања и грешке у утврђивању чињеничног стања, што је довело до неостварења правде. Странке у поступку могу врховном вијећу поднијети захтјев за извођење додатних доказа - у случају да су они били недоступни на првостепеном суђењу, а могли би бити од битног значаја за доношење одлуке.

Врховно вијеће²³ доноси одлуку о жалби у разумном року. Тај рок износи три мјесеца од пријема жалбе. Изузетно, тај рок врховно вијеће може продужити за још мјесец дана. У случају да је продужен рок за доношење другостепене пресуде, таква пресуда мора садржати и образложење из којих разлога је дошло до кашњења (члан 108 Унутрашњих правила).

---

²³ Врховно вијеће чини седам судија (четири камбоџанске судије из чијих је редова и предсједник врховног вијећа и три међународне судије).

Председник врховног вијећа одређује једног домаћег и једног међународног судију који ће бити заједнички извјестиоци за жалбу. Они ће припремити писани извјештај и упознати детаљно врховно вијеће о жалбеним разлозима и чињеницама које се побијају из првостепене пресуде. Извјештај ће бити приложен уз остале списе предмета.

О поднијетим жалбама врховно вијеће одлучује на јавној сједници. То вијеће може затворити дио сједнице за јавност, и то због заштите правног поретка.

Јавну сједницу отвара предсједник врховног вијећа, после чега заједнички извјестиоци подносе свој извјештај о поднијетим жалбама. Након тога, странке које су уложиле жалбу могу дати кратку изјаву о разлозима за подношење жалбе, а супротне странке одговор на жалбу. Странке се могу држати само оних чињеничних и правних питања које су претходно навеле у својим жалбама. Судије могу постављати питања за која сматрају релевантним.

Уколико жалба није поднијета благовремено или је на други начин процедурално неисправна, врховно вијеће ће је одбацити као неприхватљиву. Благовремену и процесно прихватљиву жалбу врховно вијеће ће узети у разматрање и на основу ње првостепену пресуду може потврдити, укинути или измијенити.

У случају да је жалба поднио само оптужени, врховно вијеће не може повећати казну коју је изрекло првостепено вијеће, односно може само измијенити пресуду у корист оптуженог.

Врховно вијеће ће покушати да одлучи једногласно. Ако то није могуће, онда за исту одлуку мора гласати најмање пет од седам судија (члан 4 Споразума и члан 14 Закона). Такође, пресуда садржи и писано образложење у виду издвојеног мишљења - ако се неки од судија не слаже са донијетом одлуком.

Одлуке врховног вијећа су коначне. Пресуда вијећа постаје правноснажна и против ње више није дозвољена ни један други редован правни лијек. Пресуда жалбеног вијећа се јавно објављује.

Ревизија правноснажне пресуде. Ревизија (члан 112 Унутрашњих правила) је ванредни правни лијек. Захтјев за ревизију

може поднијети осуђени или лице којем је осуђени дао пуномоћ за подношење захтјева, односно послије његове смрти - ближа родбина или заједнички тужиоци. Захтјевом за ревизију пресуде оптужени се обраћа врховном вијећу да преиспита правноснажну пресуду, и то на основу нових доказа, који нису били доступни у вријеме поступка, а та недоступност се не може приписати осуђеном, као и да је доказ изведен пред судом - он би вјероватно утицао на друкчију пресуду. Такође, захтјев за ревизију се подноси и у случају да се послије доношења правноснажне пресуде дошло до доказа да су се за осуду лица као докази у поступку користили лажни докази или фалсификати или ако су један или више судија који су учествовали у истрази или били чланови вијећа, починили злоупотребу службеног положаја или теже повреде дужности који оправдају њихово удаљење од дужности.

Врховно вијеће одлучује о захтјеву за ревизију по свим правилима као и код првостепене пресуде. Вијеће ће одбити захтјев ако га сматра неоснованим. Ако утврди да захтјев има основа, о њему ће одлучивати по процедури утврђеној за жалбе.

7. ЗАКЉУЧАК

ЕССС су јединствен примјер стварања једног хибридног суда, јер је створен у држави гдје су се најтежи међународни злочини догађали. Уз то, пред ЕССС се примјењују закони који су раније важили у тој држави, као и један сасвим нови закон (Закон о оснивању ЕССС), припремљен да би уопште могао функционисати такав суд. Што се тиче самог Закона о оснивању ЕССС, нема сумње да он вуче коријене из континенталног система права, јер је Камбоџа раније дуго била колонија Француске, па су и закони писани по француском моделу. Да се ради о континенталном праву, указује и цјелокупан начин вођења поступка од истраге до коначне одлуке, као и учесници у поступку (истражни судија и окривљени), те сужене функције тужиоца и оштећеног.

Academician Miodrag N. Simović²⁴

*EXTRAORDINARY CHAMBERS IN THE COURTS OF CAMBODIA
(ECCC): COMPETENCE AND PROCEEDINGS*

Summary

The author analyses some of the particulars of the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia. The considerable attention is given to the competence of the Extraordinary Chambers and international criminal offenses contained in the Law on the Establishment of the Extraordinary Chambers (genocide, crimes against humanity and war crimes). At the same time, the work includes some characteristics regarding the type of proceedings, sources and principles of the Extraordinary Chambers. In that regard, the paper considers the principle of legality, individual criminal responsibility, admissibility of evidence and burden of proof and participants in the proceedings before the Extraordinary Chamber (accused, defense attorney and injured party) and special aspects of cooperation between the Extraordinary Chamber and the Kingdom of Cambodia. The central part of the work analyses and comments the course of the proceedings before the Extraordinary Chamber that includes preparatory proceedings, trial proceedings, appeals' proceedings and revision-appeal of legally-binding judgment.

Key words: *competence, international criminal offenses, accused, investigation, trial proceedings, evidence.*

---

²⁴ Full Professor of the Faculty of Law of Banja Luka and Vice-President of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

- Deng, Yong; Wang, Fei-Ling (1999), *In the Eyes of the Dragon: China Views the World*, Oxford, „Rowman & Littlefield Publishers“;
- De Rouen, Karl; Heo, Uk (2007), *Civil Wars of the World: Major Conflicts since World War II*, Westport, „ABC CLIO“;
- Faure, Guy; Schwab, Laurent (2008), *Japan-Vietnam: A Relation Under Influences*, Singapore, „NUS Press“;
- Froster, Frank (1993), *Vietnam's Foreign Relations: Dynamics of Change* Singapore, Institute of Southeast Asian Studies;
- Gottesman, Evasn (2003), *Cambodia after the Khmer Rouge: Inside the Politics of Nation Building*, New Haven, „Yale University Press“;
- Grandolini, Albert; Cooper, Tom & Troung (Jan 25, 2004), *Cambodia, 1954–1999*; Part 1, Air Combat Information Group (ACIG);
- Haas, Micheal (1991), *Genocide by Proxy: Cambodian Pawn on a Superpower Chessboard*, Westport, „ABC CLIO“;
- International Business Publications, USA (2008), *Vietnam Diplomatic Handbook* (5 ed.). Washington DC, “International Business Publications”;
- Jackson, Karl D. (1989), *Cambodia, 1975–1978: Rendezvous with Death*. Princeton, Princeton UP;
- Jones, David M; Smith, M.L.R (2006), *ASEAN and East Asian International Relations: Regional Delusions*. Northampton, „Edward Elgar Publishing Limited“;
- Kiernan, Ben (2006), *External and Indigenous Sources of Khmer Rouge Ideology*, In Westad, Odd A.;
- Largo, V (2004), *Vietnam: Current Issues and Historical Background*. New York, „Nova Science Publishers“;
- McCargo, Duncan (2004), *Rethinking Vietnam*, London, Routledge-Curzon;
- Morley, James W.; Nishihara, M. (1997), *Vietnam Joins the World*, New York, M.E. Sharp;

- O'Dowd, Edward C. (2007), *Chinese military strategy in the third Indochina war: the last Maoist war*, Abingdon, Routledge;
- Thu-Huong, Nguyen (1992), *Khmer Viet Relations and the Third Indochina Conflict*, Jefferson, McFarland;
- White, Nigel D. (2005), *The Law of International Organisations* (2 ed.). Manchester: „Manchester University Press“.

Остали извори

- Accused Persons: *Kaing Guek Eav, Cambodia Tribunal Monitor*, <http://www.Cambodiatribunal.org/tribunal-background/accused-persons> (Retrieved 26 April 2012);
- Accused Persons: *Ieng Sary, Cambodia Tribunal Monitor*, <http://www.Cambodiatribunal.org/tribunal-background/accused-persons> (Retrieved 26 April 2012);
- Adams, Brad (23 November 2011), *Khmer Rouge trial is failing Cambodian victims of Pol Pot's regime*, *The Guardian*, London, <http://www.guardian.co.uk/law/2011/nov/23/khmer-rouge-trial-cambodia-victims> (Retrieved 26 April 2012);
- Case 001, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/1> (Retrieved 26 April 2012);
- Case 002, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/2> (Retrieved 29 June 2011);
- 002/19-09-2007: *Decision on immediate appeal against Trial Chamber's order to release the accused Ieng Thirith*, (PDF), Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (Retrieved 13 June 2012);
- Cambodia war crimes judge threatens suit against prosecutor, GMT, http://www.monstersandcritics.com/news/europe/news/article_1638953.php/Cambodia-war-crimes-judge-threatens-suit-against-prosecutor (Retrieved 17 June 2012)
- Court Management Section, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/office-of-administration/court-management-section> (Retrieved 14 June 2012);
- ECCC Legacy Should be to Empower Youth, Nisha Valabhji, Rupert

- Abbott, James Heenan, Michelle Staggs-Kelsall, *Cambodia Daily*, 3 August 2012;
- Eckel, Mike (18 May 2011), Judges Rap Prosecutor at Khmer Rouge Trial. *AP*, <http://abcnews.go.com/International/wireStory?id=13627911> (Retrieved 13 June 2012);
- Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, <http://www.eccc.gov.kh/en/indicted-person/nuon-chea> (Retrieved 25 April 2012);
- General Services, Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, <http://www.eccc.gov.kh/en/office-of-administration/general-services> (Retrieved 14 June 2012);
- Germany Provides €1.2 Million to the Victims Support Section of the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC)*, Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, <http://www.eccc.gov.kh/en/articles/germany-provides-%E2%82%AC12-million-victims-support-section-extraordinary-chambers-courts-cambodia> (Retrieved 14 June 2012);
- Former Khmer Rouge leader denies role in genocide, *The New York Times*, 19 July 2007. <http://www.nytimes.com/2007/07/19/news/19iht-cambo.1.6729798.html> (Retrieved 26 April 2012);
- http://www.acig.org/artman/publish/article_410.shtml (Retrieved August 25, 2012);
- <http://www.reuters.com/article/2007/09/19/us-cambodia-rouge-factboxidUSBKK6988620070919> (Retrieved August 25, 2012);
- <http://www.eccc.gov.kh/en/faq/why-are-we-having-trials-now-how-will-khmer-rouge-trials-benefit-people-cambodia> (Retrieved 14 June 2012);
- <http://www.thenational.ae/featured-content/latest/khmer-rouge-crimes-in-legal-limbo?pageCount=0> (Retrieved August 25, 2012);
- Indicted Persons: IENG THIRITH*, Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, <http://www.eccc.gov.kh/en/indicted-person/ieng-thirith> (Retrieved 26 April 2012);
- Information and Communication Technology, Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/office->

- of-administration/information-and-communication-technology* (Retrieved 14 June 2012);
- Judges sworn in for Khmer Rouge*, BBC News. 3 July 2006, <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/asia-pacific/5140032.stm> (Retrieved 14 June 2012);
- Khieu Samphan, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/indicted-person/khieu-samphan> (Retrieved 14 June 2012);
- Legacy at the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia: Research Overview*, Bialek, Tessa, (2011), Documentation Center of Cambodia;
- Office of Administration, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/office-of-administration> (Retrieved 14 June 2012);
- Office of the Co-Investigating Judges, <http://www.eccc.gov.kh/en/ocij> (Retrieved 13 June 2012);
- Open Society Justice Initiative (June 2011), *Recent Developments at the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, Open Society Foundations. 15, 29, http://www.soros.org/initiatives/justice/articles_publications/publications/cambodia-eccc-20110614/cambodia-eccc-20110614.pdf (Retrieved 13 June 2012);
- Personnel, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/office-of-administration/personnel> (Retrieved 14 June 2012);
- Public Affairs Section, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/office-of-administration/public-affairs> (Retrieved 14 June 2012);
- Security & Safety, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, <http://www.eccc.gov.kh/en/office-of-administration/security-and-safety> (Retrieved 14 June 2012);
- Survey of Cambodian Public Opinion, January 27-February 26, 2008, International Republican Institute;
- Trial Proceedings: 002, Cambodia Tribunal Monitor, <http://www.Cambodiatribunal.org/trial-proceedings/nuon-chea> (Retrieved 14 June 2012);

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, *<http://www.eccc.gov.kh/en/victims-support>* (Retrieved 14 June 2011);

Victims Support Section, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, *<http://www.eccc.gov.kh/en/victims-support/victims-support-section>* (Retrieved 14 June 2012).